

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het onzekere risico en de beslissing van de rechter: communicatie van foutmarges schiet tekort

Keijser, J.W. de; Wingerden, S.G.C. van

Citation

Keijser, J. W. de, & Wingerden, S. G. C. van. (2025). Het onzekere risico en de beslissing van de rechter: communicatie van foutmarges schiet tekort. *Rechtsgeleerd Magazijn Themis*, 168(5), 275-283. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4284103>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4284103>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Het onzekere risico en de beslissing van de rechter

Communicatie van foutmarges schiet tekort

*Prof. dr. J.W. de Keijser & mr. dr. S.G.C. van Wingerden**

30

1. Inleiding

In de Nederlandse strafrechtspleging worden risicotaxatie-instrumenten gebruikt om de kans op recidive bij verdachten en justitiabelen te voorspellen. Wanneer de strafrechter een beslissing moet nemen waarin de gevaarlijkheid van de verdachte of veroordeelde een rol speelt, maakt hij gebruik van een inschatting van de kans op recidive. Dat is – met het oog op de toekomst – beslissen in onzekerheid, waarbij de uitkomsten van risicotaxatie-instrumenten vaak een welkome houvast bieden. Deze instrumenten worden op verschillende momenten en met uiteenlopende doelen toegepast, zoals bij reclasseringsadviezen voor de officier van justitie of de strafrechter, voor (de schorsing van) voorlopige hechtenis, voor de straftoemeting, of voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. De risicotaxaties in Pro Justitia-rapportages worden gebruikt voor beslissingen over toepassing, verlof, verlenging of beëindiging van een tbs-maatregel.

De vraag hoeveel houvast de uitslag van een risicotaxatie-instrument daadwerkelijk biedt, wordt snel over het hoofd gezien. Een risicotaxatie kan juist of onjuist blijken te zijn. Rechters zijn zich er doorgaans van bewust dat een risicotaxatie geen onfeilbare inschatting is. Maar wij vrezen dat rechters zich onvoldoende realiseren hoe groot de kans is dat een voorspelling onjuist blijkt te zijn, omdat deze informatie doorgaans niet expliciet aan hen wordt verstrekt door de rapporteurs. Dit roept een fundamenteel probleem op: hoe kan een rechter een weloverwogen beslissing nemen als hij niet weet hoe betrouwbaar¹ het gebruikte instrument is? In rapportages waarin verslag wordt gedaan van recidiverisico van verdachten, wordt zelden vermeld met welke foutmarges die uitslag omgeven is. De rechter ontvangt dus wel een inschatting van het recidiverisico, maar wordt niet geïnformeerd over de (wetenschappelijke) kennis waaruit blijkt dat ten aanzien van een aanzienlijk deel van de niet-recidivisten ten onrechte een hoog recidiverisico was ingeschat. Dit levert belangrijke en fundamentele problemen op. Het betekent dat de rechter thans beslis-

singen over straffen en maatregelen neemt waarbij hij belangrijke informatie ontbeert. Waar de aard, de duur en de rechtvaardiging van strafrechtelijke interventies mede bepaald wordt door recidiverisico, behoort de beslisser goed geïnformeerd te zijn over de kwaliteit van de risicotaxatie. Zonder die informatie kunnen veroordeelden bijvoorbeeld onterecht lang worden opgesloten.² In deze bijdrage vestigen wij de aandacht op kennis die de beslisser zou moeten hebben van de foutmarges van risicotaxatie-instrumenten. Terwijl anderen al een lans hebben gebroken voor (juridische) normering van (de kwaliteit van) de risicotaxatie die gebruikt wordt voor 'bewijs' van gevaarlijkheid,³ richten wij ons erop dat de 'bewijswaarde' van de risico-inschatting expliciet moet worden gemaakt voor de procespartijen. Dit onderwerp krijgt niet alleen in de literatuur weinig aandacht, maar vreemd genoeg ook in de praktijk: de rechter neemt belangrijke beslissingen op basis van risicotaxaties zonder te weten hoe betrouwbaar die voorspellingen zijn.⁴ Wij richten de aandacht op de rol die kennis over de betrouwbaarheid zou moeten of kunnen spelen in het beslissingsproces van de rechter, wanneer met een risico-inschatting in de hand een beslissing wordt genomen over straffen en maatregelen.

In deze bijdrage gaan we eerst in op de foutmarges van risicotaxatie-instrumenten en op de manier waarop hierover wordt gerapporteerd aan de strafrechter – of beter gezegd: het gebrek daaraan. Vervolgens bespreken we de implicaties hiervan voor beslissingen over straffen en maatregelen, een aspect dat tot op heden onderbelicht is gebleven in wetenschappelijk onderzoek en in het maatschappelijk debat. Zouden rechters anders beslissen als zij beter inzicht hadden in de foutmarges? En in hoeverre speelt de ernst en het type recidive dat voorspeld wordt hierbij een rol?

In paragraaf 2 zetten we kort uiteen welke risicotaxatiemethoden er zijn en welke instrumenten worden gebruikt in de Nederlandse strafrechtspleging. Vervolgens zetten we uiteen wat er uit wetenschappelijk onderzoek bekend is over de foutmarges. Daarna bespreken we in paragraaf 3 hoe gedragskundigen rechters volgens de

* Jan de Keijser is hoogleraar Criminologie. Sigrid van Wingerden is universitair hoofddocent Criminologie. Beiden werken bij het Instituut voor Strafrecht & Criminologie aan de Universiteit Leiden.

1. In de sociale wetenschappen wordt hier van 'validiteit' gesproken. Met het woord 'betrouwbaar' sluiten wij in deze bijdrage aan bij wat voor juristen gebruikelijk is. Er wordt bedoeld hoe goed de uitkomst van het instrument correspondeert met de werkelijkheid.

2. Vgl. De Vogel e.a. 2022.

3. De Vries e.a. 2024.

4. Zie ook De Vogel e.a. 2022.

geldende richtlijnen behoren te informeren over deze foutmarges en betogen we dat dit in de praktijk onvolgende gebeurt. In paragraaf 4 bespreken we de implicaties van onze bevindingen, waarna we tot slot in paragraaf 5 gedragskundigen aanbevelen om informatie over de predictieve validiteit van het instrument uitdrukkelijk aan rechters en andere procespartijen mee te geven in de rapportage over de risicotaxatie. Dat de bal niet uitsluitend bij de deskundigen ligt, maar hier ook een eigen actieve verantwoordelijkheid voor de gebruikers van risico-inschattingen is, vormt de kern van onze laatste aanbeveling.

2. Risicotaxatiemethoden en -instrumenten

2.1. Methoden van risicotaxatie

Vroeger werden inschattingen over toekomstig delictgedrag voornamelijk gemaakt door deskundigen, zoals psychologen en psychiaters, op basis van hun eigen expertise en ervaring.⁵ Zij spraken met de delinquent en vormden op basis van deze gesprekken een oordeel over de kans op recidive. Dit staat bekend als het ongestructureerd klinisch oordeel. Onderzoek heeft echter aangetoond dat deze methode een zeer beperkte voorspellende waarde heeft.⁶ Bovendien was deze methode weinig transparant, gevoelig voor bias en denkfouten, en niet replicerbaar, omdat iedere beoordelaar zijn eigen manier heeft om tot een risico-inschatting te komen. Doordat niet duidelijk is wat wel of niet is meegewogen kan er ook niet geleerd worden van fouten en successen.⁷

Rond de jaren 80 en 90 van de vorige eeuw werd een meer gestructureerde benadering geïntroduceerd: actuariële risicotaxatie.⁸ Deze methode baseert zich voornamelijk op statische, onveranderbare kenmerken van de delinquent, zoals geslacht, leeftijd, migratieachtergrond, het aantal eerdere delicten en het type gepleegde delicten. Deze kenmerken worden gescoord en verwerkt in een statistisch model, dat een voorspelling genereert over de kans op recidive. Hoewel deze methode een hogere voorspellende waarde heeft dan het ongestructureerd klinisch oordeel,⁹ heeft zij als belangrijk nadeel dat zij geen aanknopingspunten biedt voor behandeling; de voorspelling is immers gebaseerd op statische (onveranderbare) kenmerken.¹⁰

Een derde en momenteel meest gangbare methode is het gestructureerd klinisch oordeel. Hierbij worden zowel statische als dynamische risicofactoren in kaart gebracht, evenals beschermende factoren die de kans op recidive kunnen verkleinen. Na deze inventarisatie kan de rapporteur een klinisch oordeel vellen, waarbij

hij – indien nodig – bepaalde wegingen of uitkomsten bijstelt op basis van zijn expertise en professionele oordeel. Deze methode combineert dus wetenschappelijk onderbouwde risicofactoren met professionele inschattingen. Bovendien biedt deze methode ook inzicht in behandelperspectieven, waardoor zij van waarde is voor professionals die werken aan de resocialisatie van delinquenten.¹¹ Hoewel te verwachten valt dat het gestructureerd klinisch oordeel de meest betrouwbare manier is om recidive te voorspellen, omdat de professionals de mogelijkheid hebben om de uitkomst van het risicotaxatie-instrument bij te stellen als er relevante omstandigheden zijn die niet in het risicotaxatiemodel zijn meegenomen, blijkt uit meta-analyses dat de predictieve validiteit van gestructureerde klinische risicotaxaties vergelijkbaar is met die van actuariële risicotaxatie.¹²

2.2. Risicotaxatie-instrumenten

Risicotaxatie-instrumenten die gebruikmaken van een gestructureerd klinisch oordeel blijken dus de meest accurate voorspellingen te leveren. Een inventarisatie van Harte en Breukink uit 2010 liet zien dat de meeste (van de 26) risicotaxatie-instrumenten die in Nederland gebruikt worden, gebaseerd zijn op deze aanpak.¹³ Voorbeelden hiervan zijn CARE-NL voor plegers van kindermishandeling; HCR-20 (inmiddels HCR-20^{V3}) voor geweldsdelicten; HKT-30 voor tbs-gestelden, SAVRY voor jeugdige delinquenten en Static-99 voor zedendelinquenten. Ook uit het onderzoek van Van Horn, Eisenberg en Uzieblo naar risicotaxatie-instrumenten in de ambulante forensische zorg blijkt dat gestructureerd klinische risicotaxatie-instrumenten het vaakst voorkomen (15 van de 22 instrumenten).¹⁴

Actuariële risicotaxaties komen ook nog voor: Van Horn, Eisenberg en Uzieblo noemen bijvoorbeeld de Level Service/Case Management Inventory (LS/CMI), het Risicotaxatie-instrument Huiselijk Geweld (RiHG), of de Static-99R voor zedendelinquenten.¹⁵ Daarnaast bestaat de nieuwe RISC onder andere uit OxRec, die gebruikmaakt van statische risicofactoren.¹⁶ De RISC kan echter worden aangevuld met andere methoden die gebaseerd zijn op een gestructureerd klinisch oordeel,¹⁷ waardoor er in de praktijk doorgaans toch een gestructureerd klinisch oordeel uitkomt.

2.3. De voorspellende waarde van een risicotaxatie-instrument

De voorspellende waarde van een risicotaxatie-instrument is van groot belang, omdat de uitkomsten ervan

5. Van Koppen 2008.

6. Van Koppen 2008.

7. Smid & Uzieblo 2020.

8. De Ruiter & Hildebrand 2017.

9. Viljoen e.a. 2021; Meehl 1954; Ægisdóttir e.a. 2006.

10. Blaauw, Spreen & Bogaerts 2019.

11. Moerings & Van Wingerden 2007.

12. Blaauw, Spreen & Bogaerts 2019; Van Oploo 2024. Zie ook Fazel e.a. (2022), die geen verschil vinden in predictieve validiteit van gestructureerde klinische risicotaxatie en actuariële risicotaxatie.

13. Harte & Breukink 2010.

14. Van Horn, Eisenberg & Uzieblo 2016.

15. Van Horn, Eisenberg & Uzieblo 2016.

16. oxrisk.com/oxrec-nl-2-backup/.

17. reclassering.nl/naar-de-reclassering/advies/risc/.

vaak directe gevolgen hebben voor zowel de delinquent als voor de samenleving. Wanneer een delinquent ten onrechte als hoog risico wordt ingeschat, kan dit bijvoorbeeld leiden tot een onnodig lange detentieperiode of het opleggen van bepaalde maatregelen zoals tbs of ISD, met aanzienlijk extra sanctieel en financiële kosten tot gevolg. Omgekeerd kan een onterechte laagrisico-inschatting ertoe leiden dat iemand te vroeg of onbehandeld vrijkomt en dan opnieuw delicten kan plegen. Gezien deze verstrekkende gevolgen wordt er veel onderzoek gedaan naar de voorspellende waarde, oftewel de predictieve validiteit, van risicotaxatie-instrumenten. Predictieve validiteit wordt in de literatuur doorgaans uitgedrukt in een zogenoemde *Area Under the Curve* (AUC)-waarde. De AUC is een waarde die voor onderzoekers een belangrijke rol speelt, maar waarvan de praktische betekenis lastig is te doorgronden,¹⁸ zeker voor een beslisser die iets moet met een hoog recidiverisico. De AUC is een statistische maat die aangeeft in hoeverre een instrument recidivisten van niet-recidivisten kan onderscheiden. Dit wordt bepaald door willekeurige koppels te vormen van een recidivist en een niet-recidivist en vervolgens na te gaan of het instrument de recidivist een hogere risicoscore toe heeft gekend dan de niet-recidivist. De AUC-waarde drukt uit in welk percentage van de gevallen deze voorspelling correct is. De waarde ligt tussen 0 en 1, waarbij 0,5 betekent dat het instrument niet beter presteert dan een gok (een muntje opgooien). Een AUC tussen 0,6 en 0,7 wordt als matig beoordeeld, tussen 0,7 en 0,8 als redelijk, tussen 0,8 en 0,9 als goed en boven de 0,9 als zeer goed.¹⁹ Een AUC van 0,70 betekent bijvoorbeeld dat het instrument in 70% van de gevallen een willekeurige recidivist inderdaad een hogere risicoscore had gegeven dan een willekeurige niet-recidivist.

Ondanks het wijdverbreide gebruik van risicotaxatie-instrumenten in Nederland, blijkt uit onderzoek van Harte en Breukink dat slechts van 10 van de 26 gebruikte instrumenten een AUC-waarde bekend is van het hele instrument of van subschalen.²⁰ Van de in totaal 103 onderzochte AUC-scores bleek de helft onvoldoende of matig te zijn, een derde redelijk en slechts 17% goed of zeer goed.²¹ Op basis van deze resultaten concluderen Harte en Breukink dat de meeste instrumenten niet geschikt zijn om op individueel niveau recidive nauwkeurig te voorspellen.²² Van Horn, Eisenberg en Uzieblo vinden in hun overzichtsstudie dat van de acht instru-

menten waarvan een AUC-waarde bekend is, de meeste in de categorie ‘redelijk’ vallen.²³ Beide studies zijn echter al wat gedateerd. Mogelijk dat nieuwe ontwikkelingen tot betere risicotaxatie-instrumenten leiden.

De bedenkingen gelden *a fortiori* wanneer een hoog recidiverisico wordt voorspeld. Uit een internationale meta-analyse blijkt bijvoorbeeld dat terwijl voorspellingen van een laag recidiverisico meestal correct zijn, voorspellingen van een hoog recidiverisico er vaak naast zitten: slechts 41% van de onderzochte delinquenten die als hoog risico waren geclassificeerd, had daadwerkelijk gerecidiveerd.²⁴ Uiteraard is er (een rechtspolitieke) discussie mogelijk over de vraag hoe bezwaarlijk dat is. Vooral bij hoogrisico-inschattingen van ernstige (zed- of gewelds)misdrijven zou men kunnen betogen dat af te wenden schade en leed zo aanzienlijk zijn, dat een dergelijk laag percentage correcte voorspellingen voldoende wordt geacht om daar in een individueel geval op te acteren. Het feit dat dit in een groot aantal gevallen onnodig sanctieel met zich meebrengt, wordt dan bewust voor lief genomen. Uit overzichtsstudies van gangbare risicotaxatie-instrumenten in de forensische psychiatrie blijkt tevens dat de instrumenten weliswaar weinig foutnegatieve uitslagen gaven, maar dat foutpositieve uitslagen (loos alarm) vaak boven de 50% lagen.²⁵ Dat wil zeggen dat meer dan de helft van de personen die niet recidiveerden wel een hoogrisico-inschatting hadden gekregen.²⁶

Hoewel de AUC-waarde een belangrijke maatstaf vormt voor de voorspellende waarde van een instrument, kent deze enkele belangrijke beperkingen. Een eerste probleem is dat de AUC-waarde disproportioneel wordt beïnvloed door correcte laagrisicovoorspellingen, terwijl in de praktijk vooral de hoogrisico-uitslagen van belang zijn. Het is immers vooral deze categorie waarop wordt geacteerd.²⁷ Daarnaast leidt de AUC-waarde de blik af van correct positieve voorspellingen in relatie tot *foutpositieve* voorspellingen.²⁸ Die verhouding is een aannemelijkheidsverhouding – ook wel *Likelihood Ratio* genoemd – die in dit geval aangeeft hoeveel waarschijnlijker de inschatting ‘hoog risico’ is bij personen die daadwerkelijk recidiveren (correct positieven) dan bij personen die geen toekomstig delictgedrag meer vertonen (fout positieven). Als een aanzienlijk deel van de personen die niet recidiveren toch een hoogrisico-inschatting krijgt, dan is die aannemelijkheidsverhouding lager dan wanneer er nauwelijks foutpositieve

18. Broeders 2019.

19. Harte & Breukink 2010; Broeders 2019.

20. Harte & Breukink 2010. Sinds 2010 zijn er nog een aantal studies verschenen waarin AUC-waarden van risicotaxatie-instrumenten zijn onderzocht. In de handleiding bij de HCR-20^{V3} bijvoorbeeld worden verschillende studies besproken, waarin de AUC-waarden voor verschillende items en doelgroepen uiteenlopen van .63 tot .91 (Douglas e.a. 2013).

21. Harte & Breukink 2010. Zie ook de review van Viljoen e.a. 2021, waarin voor 7 van de 34 instrumenten niets bekend is over de predictieve validiteit, en waarin voor de andere instrumenten de AUC-waarden uiteenlopen van .65 tot .81.

22. Harte & Breukink 2010. Bedenk daarbij dat risicotaxatie-instrumenten sowieso niet goed in staat zijn om gedrag van individuen te voorspellen, omdat zij het gedrag van groepen inschatten.

23. Van Horn, Eisenberg & Uzieblo 2016.

24. Fazel e.a. 2012.

25. Wij spreken in deze context van foutpositief als er een hoog risico wordt ingeschat, terwijl de persoon in kwestie niet recidiveert in de toekomst. Van foutnegatief wordt gesproken als een lage inschatting wordt gegeven van toekomstig delictgedrag, terwijl de persoon wel degelijk recidiveert.

26. Fazel e.a. 2012; Harte 2017; Broeders 2019; Fazel 2019.

27. Zie bijv. Silva 2020.

28. Die verhouding wordt de diagnostische waarde van de uitslag ‘hoog risico’ genoemd. Zie Broeders 2019.

inschattingen gemaakt worden. Deze verhouding wordt daarom ook wel aangeduid met termen als ‘diagnostische waarde’ en ‘bewijswaarde’.²⁹ Fazel heeft er in dit verband op gewezen dat informatie over de voorspellende waarde van risicotaxatie-instrumenten niet alleen zou moeten berusten op de AUC, maar ook informatie zou moeten bevatten over de kalibratie van het instrument (de mate waarin het voorspelde recidivepercentage overeenkomt met het daadwerkelijk geobserveerde recidivepercentage), over de sensitiviteit (het percentage correct voorspelde recidivisten van alle recidivisten) en de specificiteit (het percentage correct voorspelde niet-recidivisten van alle niet-recidivisten).³⁰ Wij voegen hier (met klem) aan toe dat voor gebruik bij beslissingen over straffen en maatregelen ook informatie over fout positieven gecommuniceerd moet worden.³¹ Die informatie is dan gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek naar de validiteit van het instrument en belicht niet uitsluitend hoe vaak het instrument het goed heeft. Een simpel voorbeeld kan dit verhelderen. Als 70% van de personen die daadwerkelijk recidiveren voorafgaand daaraan de uitslag ‘hoog recidiverisico’ had, terwijl van de mensen die niet recidiveren 60% de uitslag ‘hoog recidiverisico’ had, dan is de diagnostische waarde van die uitslag bepaald laag ($70/60 = 1.17$); die uitslag is dus bijna even waarschijnlijk als men wel recidiveert als wanneer men niet recidiveert. Dat risicotaxatie-instrument weet dus niet goed te discrimineren tussen toekomstig recidivisten en niet-recidivisten.

Deze informatie over de predictieve validiteit van het risicotaxatie-instrument zou aan de rechter bekend moeten zijn als hij een beslissing moet nemen waarbij de risicotaxatie een rol speelt. Daar ligt een taak voor de gedragskundigen die de risicotaxaties afnemen en daarover met de rechter communiceren via hun rapportages. Het gaat dan niet alleen maar over het zo goed mogelijk communiceren van het ingeschatte risico, maar (vooral) ook om het communiceren van de predictieve validiteit van het instrument en de diagnostische waarde van die inschatting. Gezien de belangrijke rol die risico-inschattingen spelen bij beslissingen over strafrechtelijke interventies, zouden wij ook mogen verwachten dat de juridische beslissers zich bekwamen in de kennis die nodig is om gegeven risico-inschattingen correct te waarderen. Als die kennis niet voorhanden is en niet verstrekt wordt door de gedragskundig rapporteur in een zaak, dan zou dat op zijn minst tot specifieke nadere vragen aan die deskundige moeten leiden. Om na te gaan wat rapporteurs aan de rechter meegeven over de predictieve validiteit van een instrument, nemen we hieronder de Pro Justitia-rapportages als voorbeeld.

3. Communicatie van de voorspellende waarde van risicotaxatie-instrumenten

3.1. NIFP-richtlijnen

Er is toenemende aandacht voor goede risicocommunicatie naar de gebruikers van de risico-inschattingen. Dat betreft het begrip van de resultaten van risico-taxaties en de verschillende wijzen om die *uitkomsten* te communiceren. In toenemende mate wordt door wetenschappers onderzoek gedaan naar wat de beste vormen van risicocommunicatie zijn, en het belang daarvan wordt in de praktijk expliciet onderkend.³² Naast goede communicatie van de risico-inschatting zelf, is heldere en accurate communicatie over de predictieve validiteit van risicotaxatie-instrumenten van groot belang. Dit wordt ook onderstreept door het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP). Dit instituut hanteert richtlijnen voor psychiatrisch onderzoek³³ en heeft een richtlijn opgesteld voor forensisch psychologisch onderzoek en rapportage in het strafrecht.³⁴ In de richtlijn voor psychologisch onderzoek worden geen aanwijzingen gegeven voor rapportage over foutmarges van gebruikte risicotaxatie-instrumenten. In de richtlijn *Risicoanalyse en communicatie over het recidiverisico*,³⁵ die onderdeel uitmaakt van de set richtlijnen voor psychiatrisch onderzoek, wordt expliciet gesteld dat rapporterende psychiaters gebruik dienen te maken van wetenschappelijk onderbouwde risicotaxatie-instrumenten. Daarnaast wordt benadrukt dat de methode waarmee het risicoprofiel van een verdachte wordt geschetst zo wetenschappelijk onderbouwd (betrouwbaar) mogelijk dient te zijn.

Onder verwijzing naar de gedragscode van het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen³⁶ wordt in de richtlijn benadrukt dat het tot de deskundigheid van de rapporterende psychiater behoort om kennis te hebben ‘van de betrouwbaarheid en predictieve validiteit van risicotaxatie-instrumenten, alsmede van de mogelijkheden en beperkingen van die instrumenten voor het voorspellen van recidive op individueel niveau’.³⁷ De richtlijn stelt verder: ‘Zoals in alle gevallen dat risicoanalyse wordt toegepast is het echter van belang dat de rapporterende psychiater zich rekenschap geeft van, en uitleg geeft over, de beperkingen van risicoanalyse rondom de voorspellende waarde en accuraatheid [nadruk toegevoegd, JdK & SvW], zeker bij relatief zeldzame uitkomsten’. Daar is de kans op foutpositieve voorspellingen immers aanzienlijk.

In de richtlijn wordt erop gewezen dat risicotaxatie-instrumenten relatief veel foutpositieve uitkomsten genereren, en de kans dan ook groot is dat individuen onterecht een langdurige straf of maatregel opgelegd

29. Zie voor een uitgebreide bespreking hiervan De Keijser & Van Koppen 2024.

30. Fazel 2019.

31. Zie ook Fazel e.a. 2022, waarin de auteurs ook benadrukken dat informatie over de hoeveelheid fout positieven en fout negatieven belangrijk is voor de straftoemingsbeslissing van de rechter.

32. Zie De Vogel e.a. voor een bespreking van risicocommunicatie en een overzicht van wetenschappelijk onderzoek hiernaar.

33. richtlijnen.nl/richtlijn/psychiatrisch-onderzoek-en-rapportage-in-strafzaken/startpagina-psychiatrisch-onderzoek-en-rapportage-in-strafzaken.html.

34. nifp.nl/documenten/publicaties/2022/04/20/nifp-richtlijn-forensisch-psychologisch-onderzoek-en-rapportage-in-het-strafrecht.

35. Hoofdstuk 9 van de richtlijn *Psychiatrisch onderzoek en rapportage in strafzaken*.

36. nrgd.nl/registeren/gedragscode-nrgd.

37. richtlijnen.nl/pdf?g=1103&m=28025, p. 85.

krijgen. Daarom stelt de richtlijn *Risicoanalyse en communicatie over het recidiverisico* expliciet: ‘Over deze onzekerheid rondom de voorspellende waarde en de accuraatheid van de risicotaxatie moet goed gecommuniceerd blijven worden.’³⁸

Forensisch psychiaters en psychologen die belast zijn met het opstellen van Pro Justitia-rapportages worden voorafgaand aan hun registratie als deskundige getoetst door het NRGD.³⁹ Bovendien vindt iedere vijf jaar een herbeoordeling plaats om vast te stellen of zij nog steeds aan de gestelde eisen voldoen. In theorie mag er dus van worden uitgegaan dat een Pro Justitia-rapporteur beschikt over actuele kennis van de mogelijkheden en beperkingen van de gebruikte risicotaxatie-instrumenten. Maar daarmee is niet gezegd dat de deskundige in zijn rapportage die kennis ook daadwerkelijk deelt met de rechter, die in een concrete casus iets moet met het ingeschatte recidiverisico.⁴⁰

3.2. Communicatie in de Pro Justitia-rapportages

In de meeste Pro Justitia-rapportages wordt duidelijk vermeld welke risicotaxatie-instrumenten zijn gebruikt om het recidiverisico in te schatten, en vaak wordt daarbij ook verwezen naar relevante wetenschappelijke literatuur.⁴¹ Wat echter veelal ontbreekt, is een toelichting op de beperkingen en foutmarges waarmee deze inschattingen gepaard gaan.⁴² Rapporteurs vermelden zelden de beperkte validiteit van de uitkomsten en verstreken geen informatie over de bekende foutpositieve percentages. Dit betekent dat de rechter geen inzicht krijgt in de diagnostische waarde van de risico-inschatting: hij ontvangt wel een inschatting van het recidiverisico, maar wordt niet geïnformeerd over de kennis waaruit bijvoorbeeld blijkt dat een aanzienlijk deel van de niet-recidivisten ten onrechte als hoogrisicodader wordt aangemerkt.⁴³

Terwijl in de NIFP-richtlijnen staat dat het van belang is dat de deskundige de rechter goed voorlicht over de beperkingen van de risicotaxatie, lijkt in Pro Justitia-rapportages aan deze verplichting weinig gehoor gegeven te worden. In de praktijk van rechterlijk beslissen krijgen risico-inschattingen daardoor misschien meer gewicht dan hen toekomt.

4. Dilemma's voor de rechter: mogelijke implicaties van het communiceren van de beperkingen van risicotaxaties

4.1. Gereede twijfel

Wanneer rapporteurs rechters adequaat informeren over de beperkte predictieve validiteit, kunnen rechters deze informatie meenemen in hun beslissingen over verdachten en justitiabelen. Een beter begrip van deze beperkingen zou rechters meer precies confronteren met principiële dilemma's en hen dwingen om voorheen impliciete afwegingen expliciet te maken.

Risicotaxatie draait om kansinschattingen en laat per definitie ruimte voor twijfel, met name over de vraag of een persoon met een hoog ingeschat recidiverisico daadwerkelijk zal recidiveren. Betoogd zou kunnen worden dat een verhoogd risico op toekomstig delictgedrag op zichzelf reden is voor een zwaardere straf of zelfs een zelfstandige grond voor bestraffing vormt, los van de vraag of het delictgedrag zich daadwerkelijk zal manifesteren. Een individu met een hoog risico op toekomstig delictgedrag is immers gevaarlijk, waarbij de vraag of dat delictgedrag zich daadwerkelijk gaat afspelen irrelevant gevonden zou kunnen worden.⁴⁴ Deze discussie laten wij verder buiten beschouwing. De kernvraag die wij hier aan de orde stellen, is of de mate van onzekerheid over de betrouwbaarheid van een risico-inschatting een rol zou moeten spelen bij de rechterlijke oordeelsvorming.

Een nuttige analogie is die met strafrechtelijk bewijs. De uitslag van een risicotaxatie kan dan worden gezien als het bewijsmiddel, terwijl de informatie over de (predictieve) validiteit van het instrument de waarde van dat bewijs vormt.⁴⁵ Het ene bewijs is sterker dan het andere (denk aan DNA-bewijs tegenover schoensporen). Kennis van de waarde van bewijs is een essentieel onderdeel in het beslissingsproces van de rechter.⁴⁶ Voor de beslissingen over schuld geldt een fundamenteel beginsel in ons strafrecht: in dubio pro reo. Dit betekent dat als de rechter twijfelt over de schuld van de verdachte, hij deze moet vrijspreken.

Op vergelijkbare wijze kan naar de uitkomst van de risicotaxatie worden gekeken: de rechter moet de taxatie op waarde schatten en die waarde meewegen in zijn beslis-

38. Hoofdstuk 9 van de richtlijn *Psychiatrisch onderzoek en rapportage in strafzaken*.

39. Zie nrgd.nl/over-het-nrgd. En voor het inhoudelijke beoordelingskader, dat de basis vormt voor deze toetsing, zie nrgd.nl/deskundigheidsgebieden/fppo-psychiatrie-psychologie/documenten/publicaties/2018/09/01/beoordelingskader-fppo-html.

40. In de praktijk bestaat de door de gedragskundige gerapporteerde risico-inschatting uit een combinatie van de uitslag van een risicotaxatie-instrument met de (klinische) interpretatie van andere, door de deskundige verzamelde, informatie. Dat vermindert echter geenszins de noodzaak om kennis over de predictieve validiteit van het instrument helder te communiceren. Bovendien geldt onverminderd voor het uiteindelijk gerapporteerde oordeel van de deskundige over het recidiverisico dat dit met foutmarges omgeven is. Hoe groot die foutmarges zijn is echter onbekend.

41. Persoonlijke communicatie met gedragskundigen en eigen lezing van Pro Justitia-rapportages.

42. Persoonlijke communicatie met enkele deskundigen op het terrein van de forensische psychiatrie. De deskundigen geven verder aan dat rechters wel doorvragen over de risicotaxatie als er bijzondere resultaten zijn, bijvoorbeeld als er geen patroon van ernstige delicten over de tijd is, en er wel een hoog risico wordt gevonden, en ook dat er wel training over wordt gegeven aan rechters, maar dat dat maar een beperkte groep bereikt.

43. Er bestaat naar dit specifieke onderwerp geen eerder onderzoek aan de hand van analyse van verschenen Pro Justitia-rapportages. De constatering is gebaseerd op en wordt bevestigd door eigen lezing van Pro Justitia-rapportages, door gedragskundigen en door rechters en officieren van justitie met wie wij persoonlijke communicatie hierover hadden.

44. De Vries e.a. 2023; De Jong 2021.

45. De Vries e.a. 2024 bespreken ook de overeenkomsten tussen bewijzen van strafbare feiten en vaststellen van gevaar. In dat verband spreken zij van de kwaliteit van het ‘bewijzen’ van gevaar.

46. De Keijser & Van Koppen 2024.

sing.⁴⁷ Uit het hierboven besproken onderzoek naar de predictieve validiteit, en met name uit de gegevens over fout positieven, blijkt dat een hoogrisicoscore gepaard gaat met een aanzienlijke foutmarge. Een aanzienlijk deel van de individuen die niet zullen recidiveren, worden toch als hoogrisicodaders gekwalificeerd. Indien een rechter op basis van een dergelijke hoogrisicoscore een langere gevangenisstraf oplegt, is dat in die gevallen niet verenigbaar met het uitgangspunt dat straf naar mate van schuld behoort te worden opgelegd. Ook bij de oplegging van een maatregel, zoals tbs, kan dit het geval zijn, hoewel leedtoevoeging daar formeel geen doel op zich is. Een wezenskenmerk van het 'risicostrafrecht' is dan ook dat het leed dat gepaard gaat met preventieve interventies niet bedoeld en verdiend is. De rechtvaardiging voor het ingrijpen ligt juist in het toekomstig gevaar voor de samenleving dat met de preventieve interventie afgewenteld dient te worden.⁴⁸

Als uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat er een gerede kans is dat er in een voorliggend geval onterecht een bepaalde sanctie of lange(re) duur daarvan wordt opgelegd, zouden wij ons daar dan geen zorgen over moeten maken en die kans een nadrukkelijke rol moeten geven in het beslisproces? Scherper gesteld: als een substantiële foutmarge bij de voorspelling van een hoog recidiverisico onvermijdelijk ruimte laat voor gerede twijfel over dat in de toekomst voorspelde gedrag, zou dan niet ook hier het in dubio pro reo-beginsel moeten gelden, waardoor de twijfel in het voordeel van de verdachte uitpakt? En bij welke omvang van de foutmarge zou dat dan een rol moeten spelen; maakt het daarbij verschil of 10% van de voorspellingen foutpositief is of 60%?

4.2. Ernst van de gevolgen

Het antwoord op de vraag of onzekerheid rond risicotaxaties een rol zou moeten spelen in de rechterlijke besluitvorming hangt af van verschillende factoren. Allereerst is van belang voor welk type beslissing de risicotaxatie wordt gebruikt. Wat staat er op het spel? Als het gaat om een beslissing die weinig of geen nadelige consequenties heeft voor de verdachte, kan de rechter wellicht een 'baat het niet, dan schaadt het niet'-redenering hanteren. Dit zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn als een gedetineerde naar zijn eigen mening een hogere kwaliteit van leven ervaart in detentie dan daarbuiten, omdat hem buiten dakloosheid wacht en overlevingsstress, terwijl hij in detentie onderdak, eten, gezondheidszorg en structuur ervaart. In dergelijke situaties is de impact van een mogelijk foutieve voorspelling beperkt.

Anders ligt het wanneer de risicotaxatie wordt gebruikt om bij gewelddadige of zedendelicten te bepalen of tbs moet worden opgelegd of verlengd, of hoelang deze

zou moeten duren. In dergelijke gevallen staat er voor de verdachte (en voor de samenleving) veel op het spel. In 2024 was de verwachting dat de tbs behandelduur de 9,5 jaar zou gaan overstijgen.⁴⁹ Gezien de verstrekkende impact van een dergelijke beslissing zou grote terughoudendheid geboden moeten zijn bij het hanteren van risicotaxatie-instrumenten waarvan bekend is dat zij een hoog recidiverisico vaak foutief voorspellen.

Dit brengt ons bij een moreel en rechtsstatelijk dilemma. De contouren van dat dilemma worden – zoals zo vaak in het strafrecht – gedefinieerd door het spanningsveld tussen rechtsbescherming enerzijds en bescherming van de samenleving (instrumentaliteit) anderzijds.⁵⁰ Juist bij ernstige delicten kunnen de gevolgen van daadwerkelijke recidive voor slachtoffers en de samenleving zeer ingrijpend zijn. Een rechter kan dan geneigd zijn een hoog ingeschat risico zwaar te laten meewegen in de beslissing, óók als hij weet dat er een gerede kans bestaat dat dit hoge risico in werkelijkheid niet gepaard gaat met nieuw delictgedrag. De vraag waar de grens moet liggen – en of deze afhankelijk zou moeten zijn van de ernst van het voorspelde misdrijf – is vooralsnog onduidelijk.⁵¹ Daarmee ligt niet alleen een juridisch-normatieve kwestie voor, maar ook een empirische.

Een vergelijkbaar mechanisme is eerder onderzocht in het kader van de schuldbeslissing. Het ging daar om de 'overtuigingsparadox'.⁵² De hypothese daarbij is dat rechters, vanwege de gevreesde grote gevolgen van een vrijspraak van een daadwerkelijk schuldige verdachte, bij zeer ernstige misdrijven eerder geneigd zouden zijn genoeg te nemen met minder overtuigend bewijs. Dit zou paradoxaal zijn, omdat men juist zou verwachten dat bij ernstige delicten extra zorgvuldig met het bewijs wordt omgegaan. (Praktijk)juristen stellen dat zij niet op deze wijze te werk gaan, en empirisch onderzoek bevestigt dat rechters niet in deze valkuil trappen.⁵³ Dus zelfs als de mogelijke gevolgen van het vrijspreken van een verdachte die schuldig is aan een vreselijk misdrijf heel groot zijn, lijken onze rechters niet geneigd om dan maar met wat minder bewijs genoeg te nemen.

Terug naar de vraag in hoeverre rechters hoogrisicoscores meewegen bij beslissingen over de straftoemeting bij ernstige misdrijven. Het is voorstelbaar dat een rechter een hoog ingeschat risico zwaar laat meewegen bij de oplegging van een straf of maatregel, zelfs wanneer hij kennis heeft van de aanzienlijke foutmarge. De achterliggende reden is dan de vrees voor de mogelijke grote gevolgen wanneer de verdachte toch zou recidiveren.⁵⁴

4.3. Twee mogelijke gevolgen

De bovenstaande analyse leidt tot twee tegenstrijdige verwachtingen over hoe rechters risicotaxaties hanteren

47. Redeneren met bewijs (al dan niet in Bayesiaanse termen) en goed begrip van diagnostische waarde van bewijs zijn onderwerpen waar veel over geschreven is en die ook in het onderwijsaanbod voor rechters opgenomen zijn. De facto speelt dezelfde problematiek bij het vaststellen van en beslissen over recidiverisico, maar diezelfde duiding en uitleg voor rechters lijkt daarbij vooralsnog te ontbreken.

48. Zie De Vries e.a. 2023.

49. tbsnederland.nl/nieuws/rapport-cijfers-en-bijzonderheden-2024-tbs-nederland-meer-verlofbewegingen-tbs-patienten-minder-onttrekkingen/

50. Foqué & 't Hart 1990.

51. Vgl. De Vries e.a. 2023.

52. De Keijser & Van Koppen 2004.

53. De Keijser & Van Koppen 2004.

54. En uiteraard de veronderstelling dat de straf of maatregel die recidive zou kunnen voorkomen of verminderen.

bij het opleggen van straffen en maatregelen voor ernstige misdrijven, in relatie tot kennis over foutmarges.

Verwachting 1

Enerzijds zou de rechter, wanneer hij zich bewust is van de aanzienlijke kans op foutpositieve uitslagen bij een hoog ingeschat risico, geneigd kunnen zijn deze inschatting minder zwaar te laten meewegen in zijn besluitvorming. Dit zou betekenen dat hij in het voordeel van de verdachte beslist, om onrecht te voorkomen. Dit geldt ook wanneer dat leed niet de expliciete bedoeling van een sanctie is, zoals bij tbs. Een rechter die rekening houdt met de beperkingen van risicotaxaties zou dan kunnen kiezen voor een meer terughoudende benadering bij het opleggen van langdurige vrijheidsbenemende sancties.

Verwachting 2

Anderzijds is het mogelijk dat een rechter, ondanks kennis van de foutmarges, de hoogrisicoscore toch zwaar laat meewegen in zijn beslissing. De reden daarvoor zou zijn dat de mogelijke gevolgen van het niet opleggen van een (langdurige) straf of maatregel – en daarmee het risico dat de verdachte opnieuw een ernstig delict pleegt – als te groot worden beschouwd. In dat geval prevaleert de wens om de samenleving te beschermen boven de onzekerheid rondom de taxatie, en wordt de foutmarge ten nadele van de verdachte terzijde gelegd.

Deze twee tegenstrijdige reacties illustreren het fundamentele dilemma waarmee rechters worden geconfronteerd: enerzijds de plicht om zorgvuldig en op basis van betrouwbare informatie te oordelen, anderzijds de druk om risico's voor de samenleving te beperken, zelfs als dat betekent dat sommige verdachten onterecht een zware straf of maatregel krijgen opgelegd.

5. Hoe verder?

Wat is de huidige stand van zaken? Op deze vraag geven we noodgedwongen een voorzichtig antwoord, omdat harde empirische onderzoeksbevindingen ontbreken. Ons betoog berust daarom op twee – naar onze smaak tamelijk onproblematische – aannames. De eerste is dat risicotaxaties in de huidige praktijk een substantieel gewicht hebben in rechterlijke beslissingen over straffen en maatregelen – ze worden immers niet voor niets gebruikt. De tweede aanname is dat rechters in Nederland over het algemeen weinig tot geen kennis hebben van

de aanzienlijke foutmarges, en in het bijzonder van de fout positieven, waar de inschatting van hoog risico mee gepaard gaat.⁵⁵

Dit roept de vraag op of rechters in individuele zaken anders zouden oordelen indien zij wél op de hoogte waren van de beperkingen van het risicotaxatie-instrument en van de frequentie van fout positieven bij een hoog ingeschat recidiverisico. Deze vraag is op dit moment niet te beantwoorden en vereist zorgvuldig empirisch onderzoek. Een experimentele studie zou relatief eenvoudig kunnen worden opgezet, mits rechters bereid zijn eraan mee te werken. Daarbij zouden ten minste twee factoren systematisch kunnen worden gevarieerd: ten eerste de mate van informatievoorziening over de foutmarges van de risico-inschatting (geen informatie versus expliciete vermelding van een substantieel percentage fout positieven) en ten tweede het type en/of de ernst van de vooraf gespeelde recidive.⁵⁶

Hoewel wij de uitkomsten van dergelijk onderzoek niet kunnen voorspellen, willen we een lans breken voor het volgende. Er ligt *tenminste* een deontologische waarde in het verschaffen van kennis aan de rechter over de aanzienlijke beperkingen van de thans gebruikelijke risicotaxatie-instrumenten. De inschattingen die deze instrumenten genereren, in combinatie met de klinische blik van de rapporteur, spelen immers een belangrijke rol in de rechterlijke besluitvorming over ingrijpende straffen en maatregelen. Het is daarom zowel opmerkelijk als onwenselijk dat rechters momenteel grotendeels verstoken blijven van deze essentiële kennis bij beslissingen die vertrekende gevolgen hebben voor justitiabelen en samenleving. Toegegeven, rechtspraak is moeilijk en complex, en het expliciteren van onzekerheden omtrent de risicotaxatie maakt het beslissingsproces niet eenvoudiger.⁵⁷ Maar voor een 'wat niet weet wat niet deert'-attitude zijn de beslissingen en de genoemde gevolgen simpelweg te groot.

In afwachting van de uitkomsten van onderzoek zoals wij dat hierboven hebben voorgesteld, en overeenkomstig de richtlijnen van het NIFP voor risicocommunicatie in Pro Justitia-rapportages, sluiten we dan ook af met een eenvoudige doch dringende aanbeveling voor rapporteurs. Geef in iedere gedragskundige rapportage van recidiverisico expliciete informatie over de predictieve validiteit van het gebruikte instrument, waaronder in ieder geval de wetenschappelijk onderbouwde kennis van het percentage foutpositieve voorspellingen dat het gebruikte instrument genereert. Bij risicocommunicatie

55. Bij de kennis van foutmarges gaat het primair om kennis van de generieke foutmarges van de gebruikte risicotaxatie-instrumenten. Maar kennis van foutmarges in het concrete geval heeft in deze aanname ook een plek, omdat die per methodiek van risico-taxatie aangepast en gecombineerd wordt en de uiteindelijke inschatting van de deskundige gekleurd wordt door diens klinische blik in die casus. Terwijl de generieke kennis ook naast of buiten de gedragskundige rapportages met rechters gecommuniceerd kan worden, is de rapportage in het concrete geval en/of de toelichting van de deskundige daarop, het medium waarmee casus-gerelateerde kennis gecommuniceerd kan worden.

56. Voor een soortgelijk experiment met opvattingen onder leden van het Nederlandse publiek, zie De Keijser & Van Wingerden 2019. Voor het Nederlandse publiek leek de omvang van de foutmarge geen rol van betekenis te spelen bij de straftoemeting.

57. Daarbij speelt ook nog de vraag of de alternatieven beter zijn: de rechter is niet alleen onbekend met de predictieve validiteit van een risicotaxatie-instrument, maar ook met die van de gevaarinschatting door een deskundige (klinisch oordeel). Als een rechter vanwege de grote kans op fout positieven de uitkomst van een risicotaxatie-instrument links zou laten liggen, kan hij nog luisteren naar het klinisch oordeel van de deskundige, maar ook daarbij is onbekend hoe vaak risico-inschattingen foutief blijken te zijn. En als de rechter niet op risicotaxatie-instrumenten, maar ook niet op deskundigen kan vertrouwen, blijft zijn eigen risico-inschatting over. Maar als rechters dan maar gaan koersen op hun eigen recidive-inschatting (wat ze doen, zie Van Wingerden, Moerings & Van Wilsem 2013) zijn we in feite terug bij af bij het klinisch oordeel, waarvan bekend is dat de uitkomst niet veel beter is dan de gokkans.

hoort wat ons betreft ook communicatie van foutmarges.⁵⁸

Naast onze aanbeveling aan rapporteurs, ligt hier uiteraard ook een verantwoordelijkheid voor de rechtspraak. Rechters (en andere procespartijen) kunnen zich door opleiding en nascholing nog beter informeren over de betekenis van risico-inschattingen, over de wijze waarop risico-inschattingen gemaakt worden en over de bewijswaarde (en dus de foutmarges) daarvan. Wanneer deskundigen daar onvoldoende informatief over rapporteren, dan zou de rechter dat moeten kunnen opmerken en uit eigen beweging daar gerichte vragen over moeten stellen.

Verkort aangehaalde literatuur

Ægisdóttir e.a. 2006

S. Ægisdóttir e.a., 'The Meta-analysis of Clinical Judgment Project: Fifty-six Years of Accumulated Research on Clinical Versus Statistical Prediction', *The counseling psychologist* (34) 2006, afl. 3, p. 341-382.

Blaauw, Spreen & Bogaerts 2019

E. Blaauw, M. Spreen & S. Bogaerts, 'Risicotaxatie in de Nederlandse rechtspraak: op naar een best practice', *EeR* 2019, afl. 2, p. 70-77.

Broeders 2019

A. Broeders, 'Rekenen met de psychiater – over de diagnostische waarde van de risicotaxatie', *EeR* 2019, afl. 5, p. 172-180.

Douglas e.a. 2013

K. Douglas e.a., *HCR-20^{V3}: Risicotaxatie van geweld*, Delft: Eburon Academic Publishers 2013.

Fazel e.a. 2012

S. Fazel e.a., 'Use of risk assessment instruments to predict violence and antisocial behaviour in 73 samples involving 24 827 people: systematic review and meta-analysis', *British Medical Journal* (345) 2012, p. e4692.

Fazel 2019

S. Fazel, 'The scientific validity of current approaches to violence and criminal risk assessment', in: J.W. de Keijser, J.V. Roberts & J. Ryberg (red.), *Predictive sentencing: normative and empirical perspectives*, Londen: Hart Publishing 2019, p. 197-212.

Fazel e.a. 2022

S. Fazel e.a., 'The predictive performance of criminal risk assessment tools used at sentencing: Systematic review of validation studies', *Journal of Criminal Justice* (81) 2022.

Foqué & 't Hart 1990

R. Foqué & A.C. 't Hart, *Instrumentaliteit en rechtsbescherming: grondslagen van een strafrechtelijke waardendiscussie*, Arnhem: Gouda Quint 1990.

Harte 2017

J. Harte, 'Recidive inschatten met behulp van een empirisch model: Kansen voor de strafrechtspraktijk?', *NJB* 2017/1799, p. 2386-2389.

Harte & Breukink 2010

J. Harte & M. Breukink, 'Objectiviteit of schijnzekerheid? Kwaliteit, mogelijkheden en beperkingen van instrumenten voor risicotaxatie', *TvC* 2010, afl. 1, p. 52-72.

Van Horn, Eisenberg & Uzieblo 2016

J. van Horn, M. Eisenberg & K. Uzieblo, 'Risicotaxatie in de Nederlandse ambulante forensische geestelijke gezondheidszorg', *Tijdschrift voor Psychiatrie* 2016, afl. 8, p. 583-592.

De Jong 2021

F. de Jong, 'Het mensbeeld van het risicostrafrecht', *DD* 2021/53, p. 683-693.

De Keijser & Van Koppen 2004

J.W. de Keijser & P.J. van Koppen, 'Compensatoir straffen: Over de relatie tussen bewijs, overtuiging en straf', in: J.W. de Keijser & H. Elffers (red.), *Het maatschappelijke oordeel van de rechter: de wisselwerking tussen rechter en samenleving*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2004, p. 133-183.

De Keijser & Van Koppen 2024

J.W. de Keijser & P.J. van Koppen, 'De waarde van bewijs', in: J.W. de Keijser, R. Horselenberg & A. Vredenveldt (red.), *Tussen wet en wetenschap: de psychologie van het recht*, Den Haag: Boom juridisch 2024, p. 75-97.

De Keijser & Van Wingerden 2019

J.W. de Keijser & S.G.C. van Wingerden, 'Predictive Sentencing: An Analysis of Public Views', in: J.W. de Keijser, J.V. Roberts & J. Ryberg (red.), *Predictive Sentencing: Normative and Empirical Perspectives*, Oxford: Hart Publishing 2019, p. 239-267.

Van Koppen 2008

P.J. van Koppen, 'De beschaving van risicostrafrecht: Tussen goede opsporing en prima gevaarspredictie', *PROCES* 2008/2, p. 36-46.

Meehl 1954

P.E. Meehl, *Clinical versus statistical prediction: A theoretical analysis and a review of the evidence*, University of Minesota Press 1954.

58. Uiteraard levert dit uitdagingen op voor die uitleg. Die uitdagingen laten wij hier verder onbesproken, maar betreffen in ieder geval de volgende vragen. Hoe kan dat gedaan worden zodat het correct begrepen wordt? Kunnen additionele kennisbronnen (literatuur, vakbijlagen) daarbij helpen? En – in combinatie met voorgaande vragen – welke mogelijkheden zijn er voor nadere scholing voor de procespartijen die met risico-inschattingen te maken krijgen?

Moerings & Van Wingerden 2007

L.M. Moerings & S.G.C. van Wingerden, 'Risico-instrumenten en de rechter', *PROCES* 2007, p. 231-238.

De Ruiter & Hildebrand 2017

C. de Ruiter & M. Hildebrand, 'Risicotaxatie', in: P. van Koppen e.a. (red.), *Routes van het recht: Over de rechtspsychologie*, Den Haag: Boom juridisch 2017, p. 983-999.

Silva 2020

E. Silva, 'The HCR-20 and violence risk assessment – will a peak of inflated expectations turn to a trough of disillusionment?', *BJPsych bulletin* (44) 2020, afl. 6, p. 269-271.

Smid & Uzieblo 2020

W. Smid & K. Uzieblo, 'Risicotaxatie: waarheen, waarvoor?', *De Psycholoog* 2020, p. 32-40.

Viljoen e.a. 2021

J.L. Viljoen e.a., 'Do structured risk assessments predict violent, any, and sexual offending better than unstructu-

red judgment? An umbrella review', *Psychology, Public Policy, and Law* (27) 2021, afl. 1, p. 79.

De Vogel e.a. 2022

V. de Vogel, K. Uzieblo & E. van den Broek. 'Is er ruis op de lijn? Het belang van heldere risicocommunicatie', *Sancties* 2022/42.

De Vries e.a. 2023

G.M. de Vries e.a., 'Het vereiste gevaar voor tbs: analyse en beschouwing', *RMThemis* 2023, afl. 4, p. 208-224.

De Vries e.a. 2024

G.M. de Vries e.a., 'Wat juristen moeten weten over gevaar in het strafrecht', *NJB* 2024/1634, p. 2004-2012.

Van Wingerden, Moerings & Van Wilsem 2013

S.G.C. van Wingerden, L.M. Moerings & J.A. van Wilsem, "'Krijgt hij nog een kans, of rekenen we af?". Rechter over de rol van het recidiverisico bij de straftoemeting', *NJB* 2013, afl. 34, p. 2315-2320.